

Baráth Lajos a sporterkölcsnél is nagyobb erő uralmának demonstrációját kísérte meg formailag nem éppen a legkönnyebb úton. Véleményem szerint éppen ez a kísérleti jelleg az, ami megadja a könyv rangját hibáival együtt, az írni tudás kétségtelen erénye mellett éppen ez a formai bátorság érdemel figyelmet. A regény nem szerves, nem mentes a közhely és a kimondottan tartalmatlan epizódok üresjárataitól sem, mégis bír annyi eredetiséggel, hogy egy még megoldatlan, végig nem járt út lehetőségeit kínálja. (*Szépirodalmi Könyvkiadó, 1970.*)

BÓKA RÓBERT

SOBOR ANTAL: AZ UTOLSÓ NAP

Sobor Antal „utolsó napja” nem egy dolognak a végét jelzi. Egyszerre múlik el benne a névtelen főhős gyerekkora, a második világháború előtti élet és maga a második világháború. Egyetlen nap története a gyűjtőlencse, az összekötő láncszem múlt és jövő között. Belesűrűsödnek egy értelmes és érzékeny fiú élményei, felnőtté válásának mozgóerői, elválaszthatatlanul összefonódva a kisváros mindennapi életével a háború előtt, alatt és után. Kitűnő szerkesztési fogás, hogy az a bizonyos egyetlen nap nem hordozója egyik döntő eseménynek sem. De minden apró esemény, minden fölbukkanó arc, szeme elé kerülő tárgy hozzátapadó emlékek sokaságát idézi fel. Mozaikszerűen formálódnak, néha szürrealista látomássá fokozódnak a képek (a gabonatáblában aratáskor megjelenő Krisztus). Nem egyszerűen a gyerek szemével, hanem a gyereket magában felidéző férfi érzéseivel, ítéletével figyeljük őket. Ez a „kettős látás” egyszerre ad lehetőséget a közvetlen átélés feszültségének és az emlékezés szépítő és rendszerező hangulatának megteremtésére. Ez igazolja a kisfiú felnőtté válásának okos gondolatait és megállapításait. Költőien szép leírásaival új és fájdalmas értelmet kapnak a leghétköznapibb tárgyak: a nagymama konyhájának vízesvödnei, vagy a kisvárosi szatócsbolt ezerféle áruja is. Ezt a léghört a mesevilágot teremtő gyerek képzelete és a felnőtt nosztalgiája alakítja ki. Radnóti emlékeztető módon veszi kezébe, forgatja, sorolja fel, vizsgálja a múlt legkisebb részleteit is — azzal a tudattal, hogy a háborúban mindez összetört, elmúlt.

A regény hangulata mégsem keserű. Az első szerelem árulását, a szobrászfiú és a Várnai család értelmetlen pusztulását, az apa meghurcolását ellensúlyozza a túlélők természetes, szép embersége; az összetartozás érzése; az utolsó oldalak szimbolikussá váló feltámadási körmenete. Újjáteremtődik minden, de másképp. A fiú arcán elcsattanó tiszteletesi pofon és a városon, országon korbácsként végigvágó háború ezen az utolsó napon ugyanazt jelenti: felnőtté válást, újrakezdést; emlékezni és megőrizni a múltat — és tanulni belőle. (*Magvető Könyvkiadó, 1970.*)

ZENTAI MÁRIA